

Anna Płusa

Sieć współpracy i samokształcenia
przestrzenią rozwijania
kompetencji informatycznych
w obszarze edukacji
czytelniczej i medialnej

Część I

Tekst: **Anna Płusa**

Publiczna Biblioteka Pedagogiczna Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM”
w Częstochowie.

Konsultacja merytoryczna:

Katarzyna Leśniewska

Redakcja i korekta:

Anna Wawryszuk

Projekt okładki:

Barbara Jechalska

Redakcja techniczna i skład:

Anna Wawryszuk

Warszawa 2018

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji

Creative Commons – Uznanie Autorstwa – Użycie Niekommercyjne (CC-BY-NC)

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00

www.ore.edu.pl

Spis treści

Zamiast wstępu – kilka słów o sieciach w kontekście technologii	4
Organizacja pracy sieci	5
Promocja działań sieci	7
Planowanie działań uczestników sieci	8
Moderowanie i monitoring pracy sieci z wykorzystaniem platformy internetowej	10

Zamiast wstępu – kilka słów o sieciach w kontekście technologii

Sieci współpracy i samokształcenia są obecnie istotnym elementem systemu wspomagania szkół¹. Głównym ich celem jest ułatwienie wymiany doświadczeń i stworzenie możliwości podejmowania wspólnych wyzwań przez nauczycieli i dyrektorów z różnych placówek. Dzięki pracy nauczycieli w sieci następuje integracja środowiska oświatowego wokół zagadnień istotnych z punktu widzenia kształcenia uczniów i zarządzania szkołą. Sieci mogą mieć charakter tematyczny lub przedmiotowy. Służą nauczycielom pomocą przedmiotowo-metodyczną, wspomagają rozwijanie ich warsztatu pracy, są okazją do współdziałania z innymi nauczycielami z regionu i kraju.

W dobie rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) sieci współpracy i samokształcenia ze względu na specyfikę i formę funkcjonowania są doskonałą przestrzenią do rozwijania kompetencji informatycznych na dwóch płaszczyznach. Pierwszą z nich jest merytoryczne kształcenie uczestników w zakresie wykorzystania e-zasobów, narzędzi i materiałów multimedialnych w procesie nauczania i uczenia się. Drugą stanowi TIK jako warsztat pracy koordynatora pracy sieci oraz ekspertów. Wykorzystanie technologii przez koordynatora sieci jest skoncentrowane głównie na obszarze planowania, organizacji oraz promocji działań sieci.

Technologie informacyjno-komunikacyjne wspierają pracę wszystkich osób uczestniczących w „sieciowaniu”. Zarówno koordynator, ekspert, jak i każdy uczestnik sieci może użyć nowych technologii do usprawnienia swoich działań. Zastosowanie TIK czyni pracę sieci bardziej efektywną, wydajną i atrakcyjną.

Niniejszy materiał opisuje proces koordynowania sieci współpracy i samokształcenia pn. „TIK i biblioterapia w edukacji czytelniczej i medialnej” przez nauczyciela bibliotekarza – pracownika Publicznej Biblioteki Pedagogicznej Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie. W artykule zaprezentuję tę formę doskonalenia zawodowego jako proces długofalowy. Zaczyna się on od diagnozy potrzeb (narzędzia służące efektywnemu rozpoznaniu potrzeb środowiska edukacyjnego i zaplanowania promocji (formy) działań sieci, określenia celów oraz harmonogramu pracy (prezentacja planu pracy). Następne kroki to wskazanie narzędzi pracy zdalnej i stacjonarnej, monitorowanie i ewaluacja działań sieci (na-

¹ Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych, wspomaganie polega m.in. na „organizowaniu i prowadzeniu sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli, którzy w zorganizowany sposób współpracują ze sobą w celu doskonalenia swojej pracy, w szczególności przez wymianę doświadczeń” (DZ.U. 2013 r. poz. 369 – par. 1, ust. 4, pkt. 2).

rzędzia, sprawozdanie) oraz sformułowanie wniosków poewaluacyjnych na wyżej wymienionych dwóch płaszczyznach.

Przedstawię te aspekty działań sieci, które wpłynęły na rozwój kompetencji uczestników w zakresie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w obszarze edukacji czytelniczej i medialnej. Omówię narzędzia i metody pracy z zakresu kształcenia kompetencji informatycznych w edukacji czytelniczej i medialnej. Zaprezentuję także efekty pracy sieci oraz rekomendacje do wykorzystania tej metody kształcenia w innych obszarach przedmiotowych.

Organizacja pracy sieci

Gdyby spojrzeć na organizację sieci formalnie, wyglądała ona następująco:

- czas działalności sieci: rok szkolny 2013/2014;
- uczestnicy: nauczyciele bibliotekarze z Częstochowy i regionu;
- liczba uczestników: 43 (2 grupy).

Przygotowując się do prac związanych z koordynowaniem sieci, swoje działania rozpoczęłam od dokonania **diagnozy potrzeb rozwojowych z zakresu doskonalenia zawodowego nauczycieli bibliotekarzy**. Do realizacji tego celu wykorzystałam serwis [Moje Ankiety](#), który umożliwia anonimowe prowadzenie badań ankietowych online. Pozwala na tworzenie ankiet, zarządzanie nimi oraz analizę ich wyników. Wszystkie usługi serwisu niezbędne do przeprowadzenia badania ankietowego są bezpłatne. Przygotowany formularz ankiety został rozesłany za pośrednictwem poczty elektronicznej do potencjalnych członków sieci.

Zaproponowałam bibliotekarzom z Częstochowy i regionu możliwość wzięcia udziału w anonimowej ankiecie, której zadaniem było przeanalizowanie propozycji możliwych obszarów tematycznych tworzonej sieci.

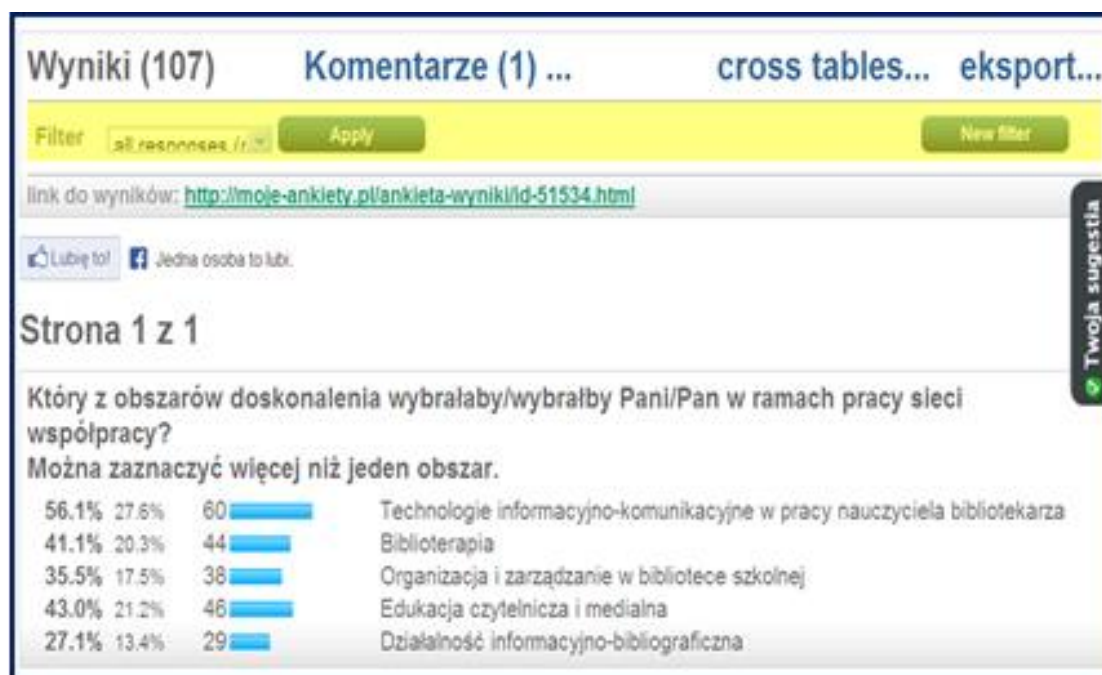
Trafne określenie potrzeb rozwojowych uczestników sieci jest bardzo istotne, ponieważ z moich obserwacji wynika, że istnieje bardzo duża zależność między aktywizacją potencjalnych odbiorców i ich liczbą w danej sieci a adekwatnie do zapotrzebowania zaproponowaną merytoryką działań. Wstępne określenie merytorycznych obszarów pracy sieci jest pierwszym warunkiem gwarantującym sukces jej późniejszych działań.

Obszary tematyczne opisywanej sieci zostały wybrane na podstawie ankiet, które przez trzy lata regularnie wypełniali bibliotekarze z Częstochowy i regionu. Po analizie kwestionariuszy sformułowane zostały propozycje pracy w czterech obszarach tematycznych.

Były to:

- Technologie informacyjno-komunikacyjne w pracy nauczyciela bibliotekarza.
- Biblioterapia.

- Organizacja pracy biblioteki szkolnej.
- Edukacja czytelnicza i medialna.

Nauczyciele bibliotekarze mieli możliwość wyboru jednego lub kilku obszarów tematycznych sieci, w której chcieliby uczestniczyć. Swoje zainteresowanie udziałem w tej formie doskonalenia zawodowego wyraziło 107 osób. Sześćdziesiąt osób było zainteresowanych obszarem wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w pracy nauczyciela bibliotekarza, 44 – zagadnieniami biblioterapii, a 46 osób – edukacją czytelniczą i medialną. Nazwa oraz przyjęta struktura sieci uwzględniała to zapotrzebowanie.

Ostatecznie w dwóch grupach sieci współpracy i samokształcenia swoje umiejętności z zakresu zagadnień technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz biblioterapii, wykorzystywanych w edukacji czytelniczej i medialnej, doskonało 43 nauczycieli bibliotekarzy z Częstochowy i regionu. Ich pracę koordynowali nauczyciele bibliotekarze: Agata Arkabus i Anna Płusa. Nauczyciele bibliotekarze placówki: Izabela Bajor, Anna Dąbrowska oraz Katarzyna Kucharzewska, występowali również w roli ekspertów.

Na etapie organizacyjnym opracowałam dokumentację działań realizowanych w toku prac sieci. Były to szablony dokumentów archiwizujących wszystkie jej działania. **Koordynator powinien zapewnić warunki do pracy nie tylko stacjonarnej, ale również zdalnej, więc na tym etapie istotne jest określenie platformy internetowej, która będzie miejscem pracy uczestników między spotkaniami stacjonarnymi.** Jako miejsce pracy online wybrałam dla uczestników platformę [Doskonalenie w sieci](#). Opracowałam samouczki dotyczące rejestracji na platformie, umieszczania materiałów oraz komunikacji za pośrednictwem czatów i forum.

Film instruktażowy dotyczący obsługi platformy został zaprezentowany uczestnikom podczas spotkania organizacyjnego. Materiał filmowy przygotowałam w programie Photo Story 3 for Windows i dodatkowo umieściłam w zasobach platformy. Program Photo Story 3 umożliwia wykonanie filmu ze zdjęć. Film powstał ze zrobionych wcześniej „zrzutów ekranowych”. Aplikacja służy do tworzenia multimedialnych pokazów zdjęć. Udostępniana jest bezpłatnie w ramach Dodatków dla oryginalnego systemu Windows. Program jest bardzo prosty w obsłudze, a cały proces przygotowywania zamyka się w kilku krokach:

- import zdjęć,
- ewentualna podstawowa obróbka (prycinanie, obrót, redukcja efektu czerwonych oczu, nakładanie filtrów i dodawanie napisów),
- możliwość nagrania własnej narracji,
- wzbogacenie całości o wybrany podkład muzyczny.

Gotowy pokaz może zapisać w pliku wideo, wysłać e-mailem lub zapisać w formacie przeznaczonym dla urządzeń przenośnych.

Promocja działań sieci

Nieodzownym elementem działań koordynatora sieci jest promocja jej prac. Do tego celu możemy posłużyć się stroną internetową, portalem społecznościowym lub blogiem, których zaletą jest możliwość udostępniania informacji dla szerokiej rzeszy odbiorców. Dzięki dostępnym narzędziom i aplikacjom za pośrednictwem tych mediów można publikować informacje tekstowe, zdjęcia, filmy, muzykę, tworzyć grupy dyskusyjne i udostępniać wiadomości.

W sieci „TIK i biblioterapia w edukacji czytelniczej i medialnej” określiłam formy i metody promocji przedsięwzięcia w kontekście upowszechniania działań i wypracowanych materiałów. W czasie funkcjonowania sieci współpracy i samokształcenia wszelka jej aktywność była promowana w środowisku regionalnym oraz ogólnopolskim poprzez:

- stronę internetową Publicznej Biblioteki Pedagogicznej Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie (www.biblioteka.womczest.edu.pl) – zakładka [Wspomaganie szkół i placówek – Sieci współpracy i samokształcenia](#) (sprawozdania, galeria zdjęć);
- portal społecznościowy Facebook (<https://www.facebook.com/PBP.Czestochowa/>) – tu umieszczane były m.in. zaproszenia na kolejne spotkania, fotorelacje z prac sieci;
- artykuły w branżowych portalach bibliotekarskich oraz oświatowych:
 - *TIK i biblioterapia w edukacji czytelniczej i medialnej sieć współpracy nauczycieli bibliotekarzy Częstochowy i regionu – praktyczne refleksje i wnioski*, „Poradnik Bibliotekarza”, 2015, nr 8;

- [Wideokonferencja w ramach pracy sieci współpracy i samokształcenia. Nowatorski kanał komunikacji dla nauczycieli](#), „Biuletyn Nauczycieli Bibliotekarzy”, 2014, nr 3;
- serwis [Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna SBP](#) w zakładce [Wspomaganie szkół i placówek – Sieci współpracy](#);
- stronę Ośrodka Rozwoju Edukacji, dział [Działania bibliotek na rzecz wspomagania szkół i placówek](#).

Planowanie działań uczestników sieci

Sieci to forma pracy, która zakłada, że uczestnicy są nie tylko odbiorcami, ale także stają się ich aktywnymi twórcami. Dlatego też przystępując do planowania pracy sieci, wzięłam pod uwagę potrzeby nauczycieli rozpoczynających w nich działania.

Sieć „TIK i biblioterapia w edukacji czytelniczej i medialnej” zorganizowała się w sposób oddolny. Mimo że przed spotkaniem opracowałam jego przebieg w formie scenariusza, to dopiero podczas jego trwania określone zostały szczegółowe ramy pracy sieci w poniższych obszarach merytorycznych:

- Przygotowanie uczestników sieci do wspólnej pracy.
- Poznanie metod i form pracy biblioterapeutycznej.
- Zastosowanie mobilnych narzędzi oraz aplikacji komputerowych i internetowych w edukacji czytelniczej i medialnej.
- Podsumowanie i ocena pracy sieci.

Pierwszy i ostatni temat były realizowane na dwóch spotkaniach organizacyjno-podsumowujących. Pozostałe posłużyły do zaplanowania działań w różnorodnej formie. Ramy te nie były tożsame z celami pracy sieci. Cele zostały uszczegółowione i zapisane w planie pracy sieci, a po spotkaniu organizacyjnym zamieszczone przeze mnie na platformie [Doskonalenie w sieci](#).

Wstępnie opracowałam plan, podobnie jak harmonogram, a podczas spotkania organizacyjnego uszczegółowiono je i zatwierdzono do realizacji. **Taka decyzyjność uczestników sieci wpływa korzystnie na motywację w realizacji założonych celów, która pozwoli podtrzymać ich zaangażowanie w dalszych pracach sieci.**

Kontrakt

zawarty między uczestnikami sieci współpracy i samokształcenia

nauczycieli bibliotekarzy:

TIK i biblioterapia w edukacji czytelniczej i medialnej

1. Pracujemy w sieci od 9 października 2013 r. do 9 czerwca 2014 r.
2. Pracą sieci kieruje koordynator. Koordynator nie jest nieomylnym ekspertem lecz wspiera aktywność i dzielenie się wiedzą przez uczestników.
3. Zwracamy się do siebie po imieniu / Pani/Pan.
4. Kontaktujemy się ze sobą przy wykorzystaniu platformy internetowej oraz podczas spotkań stacjonarnych.
5. W ramach pracy w sieci:
 - 1) doskonalimy kompetencje zawodowe,
 - 2) dzielimy się doświadczeniami (np. jako moderator wybranego wątku forum na platformie; prowadzimy zajęcia otwarte dla zainteresowanych członków grupy),
 - 3) opracowujemy i publikujemy materiały na platformie.
6. Wszystkie materiały wypracowane w ramach pracy sieci publikujemy na licencji Creative Commons - Uznanie autorstwa - Użytek niekomercyjny (CC-BY-NC).
7. Zobowiązujemy się do logowania na platformie raz w tygodniu w celu sprawdzenia bieżących informacji skierowanych do nas przez koordynatora.
8. Informacje od koordynatora otrzymujemy z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem.
9. Podsumowaniem rocznym działania sieci będzie sprawozdanie z realizacji celów i działań podejmowanych przez uczestników.
10. Warunkiem uzyskania zaświadczenia o pracy w sieci jest udział w 80% spotkań stacjonarnych oraz aktywny udział w pracy online na platformie internetowej ORE.

Poza tym podczas spotkania organizacyjnego został podpisany **kontrakt współpracy** zawierający **zasady pracy w ramach sieci oraz prawa i obowiązki jej uczestników**. Dokument ten wspólnie z ekspertami opracowałam wstępnie przed spotkaniem. Wszystkie punkty kontraktu zostały szczegółowo przeanalizowane przez uczestników i po małej korekcie podpisane. Kontrakt określał m.in. ramy czasowe prac sieci, sposoby komunikacji uczestników, ogólne zadania prac sieci, sposób publikacji wypracowanych materiałów oraz warunki otrzymania zaświadczenia o udziale w tej formie doskonalenia.

Spotkanie odbyło się w sali komputerowej z dostępem do internetu, co umożliwiło uczestnikom utworzenie spersonalizowanego wirtualnego konta na platformie Doskonalenie w sieci już w czasie pierwszego spotkania. Z moich doświadczeń wynika, iż **zapoznanie uczestników sieci z praktyczną obsługą platformy oraz udostępnienie szczegółowych instrukcji jej obsługi już na samym początku jest gwarantem efektywnej, bezproblemowej pracy online na dalszych etapach działania sieci**.

Wspólnie ustalono, że wdrażaniu umiejętności nabytych podczas prac sieci będą poświęcone konsultacje online w formie czatu z koordynatorem, które zaplanowałam w trybie „na bieżąco”/„w miarę potrzeb”.

Moderowanie i monitoring pracy sieci z wykorzystaniem platformy internetowej

Moderowanie pracy sieci jest ściśle związane z etapem realizacji jej planu pracy. Ten etap obejmował cztery merytoryczne spotkania stacjonarne. Przybrały one formę m.in. warsztatów z wykorzystaniem urządzeń mobilnych, lekcji otwartych z komentarzem metodycznym eksperta i szkoleń.

Zastosowanie mobilnych narzędzi oraz aplikacji komputerowych i internetowych w edukacji czytelniczej i medialnej				
Cel	Działania	Data	Potrzebne materiały/pomoce	Uwagi
Znają narzędzia mobilne stosowane w edukacji czytelniczej i medialnej.	Udział w warsztatach.	2014-06-04		
Uczestnicy znają możliwości wykorzystania urządzeń mobilnych w edukacji czytelniczej i medialnej.	Udział w otwartych zajęciach stacjonarnych / online lub offline z zakresu edukacji czytelniczej i medialnej. Tworzenie zadania dla ucznia z wykorzystaniem programów interaktywnych.	2014-06-04		
Uczestnicy znają zasady poprawnego tworzenia materiałów promujących edukację czytelniczą i medialną.	Udział w warsztatach. Opracowanie materiałów promocyjnych zgodnie z poznanymi zasadami.	2014-04-29		
Uczestnicy znają program Prezi jako nową formę tworzenia prezentacji multimedialnych.	Udział w szkoleniu.	2014-05-06		
Podsumowanie i ocena pracy sieci				
Cel	Działania	Data	Potrzebne materiały/pomoce	Uwagi
Uczestnicy dokonali analizy osobistych rezultatów, które osiągnęli dzięki współpracy z innymi nauczycielami w sieci.	Dyskusja moderowana.	2014-06-09		
Uczestnicy ocenili główne aspekty funkcjonowania sieci w wymiarze działań i celów.	Ankieta ewaluacyjna.	2014-06-09		
Uczestnicy ustalili formy promocji i sposobów udostępniania wypracowanych rozwiązań innym.	Opracowanie projektu działań promocyjnych.	2014-06-09		

Formy pracy, w których TIK odgrywa kluczową rolę, to przede wszystkim formy wspierające samodzielną aktywność uczestników oraz dzielenie się wiedzą. Między spotkaniami stacjonarnymi uczestnicy pracowali za pośrednictwem platformy internetowej Doskonałenie w sieci. Umożliwiła ona bibliotekarzom łatwy dostęp do materiałów samokształceniowych oraz możliwość upowszechniania własnych materiałów, pomysłów i przykładów wdrożenia wypracowanych rozwiązań. Godne polecenia jest forum wymiany doświadczeń i dobrych praktyk platformy.

Przestrzeń wirtualna sprzyja trwałości przechowywania informacji, do których można wracać wielokrotnie. Daje szerokie możliwości pogłębiania wybranych aspektów problemowych przez osoby szczególnie nimi zainteresowane. Dodatkowo ulubione miejsca w sieci uczestnicy organizowali przez serwisy zakładkowe, np. [Pinterest](#) czy [Pearltrees](#). Są to narzędzia służące do tworzenia wizualnych zakładek. Ich funkcjonalności pozwalają gromadzić oraz systematyzować materiały bezpośrednio z przeglądarki internetowej.

Platforma wspierała również prace moderacyjne koordynatora sieci. Doskonale sprawdziła się w koordynowaniu pracy uczestników, np. przez możliwość zamieszczania harmonogramu i planowanie, informowanie o terminach spotkań lub wygodny kontakt e-mailowy.

Praca online daje również możliwość odbywania szkoleń przez nauczycieli bez ponoszenia dodatkowych kosztów. Służą temu platformy zdalne. Platforma Doskonalenie w sieci również ma taką funkcjonalność.

Realizacja planu pracy omawianej sieci zakładała przeprowadzenie wideokonferencji. Narzędzie to oraz zastosowanie innych technologii w pracy eksperta i uczestników pracy sieci zostanie omówione w części drugiej publikacji.

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00, fax 22 345 37 70
e-mail: sekretariat@ore.edu.pl

www.ore.edu.pl

